

RASSEN- EN KWEKERSRECHTONDERZOEK

‘Wij zijn geen sluitstuk, maar

De doelstelling van de Stichting Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw - ofwel Naktuinbouw - luidt: ‘het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van producten, processen en ketens in de tuinbouw. Daarbij ligt de nadruk op teeltmateriaal, nationaal en internationaal.’ Maar, weten vakgenoten hoe Naktuinbouw daarbij te werk gaat? Om daar meer zicht op te krijgen, belicht BloembollenVisie de werkzaamheden van de kwaliteitsdienst in een serie van vijf artikelen.

Tekst: Monique Ooms

Foto: René Faas

In dit eerste artikel in de reeks staan het rassonderzoek en het kwekersrechtonderzoek centraal. Daarvoor zijn onderzoeker vaste planten Willem Wietsma en onderzoeker voorjaarsbloeiende bolgewassen Ruud Miedema aangeschoven. Gemiddeld komen er voor bloembollen zo’n honderd aanmeldingen per jaar binnen - met tulp als uitschieter - en van vaste planten zo’n 50 tot 400 per jaar. Bloembollenkwekers maken nog wel eens de vergissing door bollen voor kwekersrechtonderzoek naar de KAVB te sturen, weet Miedema. “De KAVB verzorgt van bolgewassen echter de registratie, los van het kwekersrecht. Zij maakt een korte beschrijving van het product en zorgt ervoor dat het gefotografeerd wordt. Natuurlijk kunnen aanvragers het product dan ook al verhandelen, maar dan is het nog niet kwekersrechtelijk beschermd. Kwekersrecht geeft de aanmelder het alleenrecht op de vermeerdering en verhandeling van het materiaal. Dat deel van het traject is in handen van Naktuinbouw.” Daarbij kunnen aanvragers kiezen uit twee vormen: het Nederlands kwekersrecht - dat wordt aangevraagd bij de Raad voor plantenrassen (Rvp) -, en het Europees kwekersrecht waarvoor de aanvragen worden ingediend bij het CPVO. Voor zo’n 90% van de bolgewassen wordt Nederlands kwekersrecht aangevraagd. De beide trajecten zijn hetzelfde, alleen de kosten verschillen. Voor Europees kwekersrecht betalen aanvragers - naast de kosten van het onderzoek - een jaarlijkse bijdrage. Voor Nederlands kwekersrecht wordt alleen het onderzoek betaald en is verder geen bijdrage verschuldigd. Meer informatie over de onderzoeksprocedures is te vinden op de sites van het CPVO en Naktuinbouw.

DRIE CRITERIA

Nadat een aanvraag voor een nieuw ras voor kwekersrecht bij Naktuinbouw is binnengekomen, wordt - aan de hand van de ingeleverde beschrijving - de aanvraag eerst aan een nader onderzoek onderworpen. “Eerst bepalen we welke rassen als vergelijkend materiaal kunnen dienen om uit te zoeken of het desbetreffende product een bestaand ras niet te veel benadert. Om kwekersrecht te kunnen krijgen, moet een product namelijk aan drie criteria voldoen: het moet onderscheidbaar, uniform en stabiel zijn.” Om dit te kunnen vaststellen, kan Miedema onder meer een beroep doen op de gewascommissie, ‘een club van wijze mensen die over een grote rassenkennis beschikken.’ “Verder ga ik op zoek naar vergelijkingsmateriaal in de proeftuin van de KAVB, waar een gigantisch assortiment staat opgeplant.”

.....

‘Het is een misvatting om te denken dat wij er zijn om het proces te rekken, wij zijn er juist om het soepel te laten verlopen’

.....

Om een goed beeld te krijgen van het desbetreffende product, voert Naktuinbouw een proef uit op de proeftuin van de BKD. Omdat de voorbereidingen voor de proef nogal wat tijd vragen, moeten aanvragers zich al voor 1 september aanmelden. “Dat is een heilige datum. Niet alleen voor de Rvp, maar ook voor het CPVO, dat gaat over Europees kwekersrecht.

Ruud Miedema (l) en Willem Wietsma: ‘Schat aan info

Zij zijn onverbiddelijk; alles wat ook maar een half uur na 31 augustus binnenkomt, moet een jaar wachten.” Verder geldt dat de volgorde van binnenkomst de prioriteit voor behandeling van de aanvraag bepaalt. Aanvragers moeten van elk ras dertig bollen aanleveren. “Wij bepalen de volgorde van planten en houden gedurende de hele proef de regie in handen. De BKD is verantwoordelijk voor het planten en de verzorging van het gewas. Tijdens de proefperiode ga ik regelmatig kijken hoe het gewas erbij staat. Dan let ik op de drie criteria: onderscheidbaarheid, uniformiteit en stabiliteit. De gewascommissie adviseert over vergelijkers die wij mogelijk hebben gemist in de voorbereiding. Verder nodigen wij de aanvragers uit om tijdens de bloei naar het gewas te komen kijken. Dan hebben zij ook de gelegenheid om hun zienswijze uiteen te zetten. Dit is vooral van belang bij problemen rond de aanmelding. In onze ogen moet het rapport van Naktuinbouw geen verrassing zijn voor de aanmelder.”

SNEL REAGEREN

Als de verschillen met een bestaand ras heel klein zijn of als hierover twijfel bestaat, volgt er

ar een verlengstuk'

informatie bij vakgenoten'

een tweede onderzoeksjaar. "De aanvrager kan er ook iets aan doen om het proces zo soepel mogelijk te laten verlopen. Bijvoorbeeld door bij de aanvraag zoveel mogelijk informatie te leveren, zodat we meteen het juiste vergelijkingsmateriaal eraan kunnen zetten." Eind mei, begin juni maakt Miedema de eindrapportage in orde en stuurt deze naar de Rvp of naar het CPVO. De aanvrager ontvangt van de Rvp of het CPVO het rapport. Als de eindrapportage negatief uitpakt, kan de aanvrager ervoor kiezen om zijn onderzoek in te trekken. Voldoet het desbetreffende ras wel aan de criteria, dan volgt toekenning van het kwekersrecht. "De aanvrager doet er goed aan om snel op de eindrapportage te reageren, dan krijgt hij snel bericht dat het kwekersrecht wordt toegekend. Reageert de aanvrager niet, dan duurt dit automatisch drie maanden."

Anders dan bij bloembollen, is registratie zoals de KAVB dat doet, bij vaste planten niet verplicht. Verder lijkt het traject voor de aanvraag van kwekersrecht van vaste planten erg veel op dat voor bloembollen. "Het technische deel is hetzelfde, met dat verschil dat we hierin niet samenwerken met KAVB en BKD. Er is wel een

gewascommissie", vertelt Willem Wietsma. Om te kunnen constateren of nieuwe rassen niet te veel lijken op bestaande rassen, maakt Wietsma onder meer gebruik van de Moederplantentuin in Roelofarendsveen. "Verder ga ik regelmatig op bezoek bij de aanvragers en bij allerlei specialisten om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van het bestaande assortiment." Aanvragers moeten voor de proeven 25 planten aanleveren. Deze worden opgeplant op het terrein van Naktuinbouw in Roelofarendsveen. De variatie in de aanvragen is groot: van vaste planten die geschikt zijn voor de snij tot tuinplanten. "Bovendien komen producten van over de hele wereld, uit diverse klimaatzones. Dat maakt het wel eens lastig om een goede proef uit te voeren, maar ook om goed vergelijk-

kingsmateriaal te vinden." Voor de beoordeling van de aanvragen houdt Naktuinbouw zich aan de voorschriften van de UPOV, een internationale organisatie voor kwekersrecht. "We kijken vrij gedetailleerd naar het product, van bladkleur tot planthoogte." Om voor kwekersrecht in aanmerking te komen, moeten vaste planten aan dezelfde criteria voldoen: stabiel, uniform en onderscheidbaar. Ook de rapportage en feitelijke kwekersrecht aanvraag verloopt op dezelfde manier als bij bloembollen.

SLUITSTUK

De collega's van Naktuinbouw realiseren zich goed dat hun eindoordeel over een ras van groot belang is voor de aanvragers. "Het is echter een misvatting om te denken dat wij er zijn om het proces rond kwekersrecht aanvragen te rekken, wij zijn er juist om dit zo soepel mogelijk te laten verlopen. Aanvragers zien ons ook nog wel eens als het sluitstuk van het veredelingsproces. Dat is echter een misvatting; wij zijn het verlengde ervan. Het feitelijke kwekersrecht is het sluitstuk." De onderzoekers raden veredelaars aan om hun aanvragen zo snel mogelijk in te dienen, ook als de magische datum van 1 september voor de bolgewassen is verstreken. "Met de aanmelding begint namelijk al een voorlopige bescherming. Als twee veredelaars toevallig hetzelfde nieuwe ras vinden, telt de aanvraag die als eerste werd ingediend." Verder spreken zij hun waardering uit voor alle partijen waarmee zij samenwerken. "Wij zijn voor een groot deel afhankelijk van goede contacten met het vak, daar zit een schat aan informatie die wij hard nodig hebben om ons werk goed te kunnen doen." Ook de KAVB en de BKD zijn belangrijke partners in het proces. "De BKD besteedt veel tijd en aandacht aan het klaarmaken van de grond voor de proef, zij planten de bollen, brengen een afdeklaag aan, zetten windschermen om het gewas te beschermen, halen zieke bollen eruit. Dat is hun expertise, en daar maken wij graag gebruik van. Verder heeft KAVB een grote collectie bolgewassen gefotografeerd en beschreven, ook dat heeft voor ons een grote waarde. We werken erg plezierig met elkaar samen, en dat is veel waard."

Resumé

Elke vakgenoot die een nieuw ras op de markt wil zetten en dit kwekersrechtelijk wil laten beschermen, krijgt te maken met Naktuinbouw. Hoe gaat rassenonderzoek en kwekersrechtonderzoek in zijn werk? Dat belichten we in deze eerste aflevering in een serie van vijf interviews met medewerkers van Naktuinbouw.